

Bidragsbrottslag

Till socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har den 12 april 2007 beslutat att bereda utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 2006/07:80 Bidragsbrottslag jämte motioner i de delar som berör utbildningsutskottets beredningsområde.

I yttrandet behandlas propositionen och motionerna 2006/07:Sf19 (v), 2006/07:Sf20 (s) och 2006/07:Sf21 (mp). Utbildningsutskottet avgränsar sitt yttrande till att avse de delar av regeringens lagförslag som tar sikte på studiestöd och andra stödformer som administreras av Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Studiestöd m.m.

Propositionen

I propositionen lämnar regeringen förslag till en lag med straffbestämmelser som är anpassade till de särskilda förutsättningar som råder vid utbetalningar av bidrag och andra ekonomiska förmåner från välfärdssystemen. Syftet med lagen är att minska antalet felaktiga utbetalningar och att stärka tilltron till välfärdssystemen. Lagen benämns bidragsbrottslag.

Tillämpningsområdet omfattar ersättningar, bidrag och andra ekonomiska förmåner som betalas ut för personligt ändamål och som beslutas av Försäkringskassan, Premiepensionsmyndigheten, CSN, Migrationsverket, länsarbetsnämnderna, kommunerna eller arbetslöshetskassorna.

Bland de ekonomiska förmåner som administreras av CSN återfinns studiestödet. Myndigheten administrerar även några mindre stödformer. Det gäller stöd enligt förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan, förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF) samt lån enligt förordningen (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utläningar.

I propositionen gör regeringen bedömningen att det är mycket som talar för att det förekommer en omfattande brottslighet mot välfärdssystemen som leder till felaktiga utbetalningar (s. 35 f.). Mer ingående undersökningar saknas dock när det gäller omfattningen av brott som riktar sig mot bl.a. studiestödet, vars ungefärliga årliga utbetalningar uppgår till 23 miljarder kronor (s. 25 f.). Regeringen framhåller vidare att felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen har en omedelbar effekt på statens finanser, och i förlängningen finns en risk att nuvarande ersättningsnivåer inte längre kan upprätthållas. En omfattande brottslighet som inte förhindras och beivras på ett effektivt sätt medför att regelbrottsligheten riskerar att försvagas. Det är därför viktigt att välfärdssystemen har ett effektivt straffrättsligt skydd. Ett effektivt straffrättsligt skydd är även viktigt för tilltron till välfärdssystemen och utgör en tydlig markering att brott mot systemen är oacceptabelt (s. 39 f.).

Motionerna

Socialdemokraterna föreslår i motion 2006/07:Sf20 yrkandena 1–4 bl.a. att propositionen ska avslås. Motionärerna framhåller att det finns en uppenbar risk att studenter blir särskilt utsatta i den meningen att de tillhör en rörlig grupp, som växlar mellan arbete och studier, inte minst därför att de måste finna försörjning under sommarmånaderna och vid studieuppehåll. Om en student vid något tillfälle underlåter att informera om att han eller hon inte längre är berättigad till bostadsbidrag, kan han eller hon enligt motionärerna komma att dömas hårdare än vad som kan anses befogat eller rimligt.

Motionerna 2006/07:Sf19 (v) och 2006/07:Sf21 (mp) föreslår också avslag på propositionen men berör inte särskilt studiestödet eller andra stödformer som administreras av CSN.

Utskottets ställningstagande

De årliga utbetalningarna av studiestöd uppgår till ungefär 23 miljarder kronor. Därmed är detta ur ett statsfinansiellt perspektiv ett betydelsefullt område. Uppgifter om omfattningen av brottsligheten mot detta förmånslag saknas för närvarande. Det är likväl viktigt att studiestödet på samma sätt som andra förmånslag ges ett effektivt straffrättsligt skydd i syfte att minska antalet felaktiga utbetalningar och att säkerställa tilltron till välfärdssystemen. Det är också viktigt att tydligt markera att brott mot välfärdssystemen är oacceptabelt. Enligt utbildningsutskottets mening är regeringens förslag väl ägnat att uppnå dessa syften. Med hänvisning till vad som nu anförts anser utbildningsutskottet att socialförsäkringsutskottet bör tillstyrka propositionen och avstyrka motionsyrkandena.

Stockholm den 19 april 2007

På utbildningsutskottets vägnar

Sofia Larsen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sofia Larsen (c), Marie Granlund (s), Margareta Pålsson (m), Mats Gerdau (m), Gustav Blix (m), Agneta Lundberg (s), Ulf Nilsson (fp), Louise Malmström (s), Betty Malmberg (m), Ibrahim Baylan (s), Gunilla Tjernberg (kd), Lars Hjalmered (m), Rossana Dinamarca (v), Peter Hultqvist (s), Ulrika Carlsson i Skövde (c), Mats Pertoft (mp) och Magdalena Streijffert (s).

Avvikande mening

Studiestöd m.m. (s, v, mp)

Marie Granlund (s), Agneta Lundberg (s), Louise Malmström (s), Ibrahim Baylan (s), Rossana Dinamarca (v), Peter Hultqvist (s), Mats Pertoft (mp) och Magdalena Streijffert (s) anför:

Propositionen om bidragsbrott innebär att den som lämnar en oriktig uppgift eller underlåter att anmäla ändrade förhållanden och genom detta orsakar fara för att en ekonomisk förmån felaktigt betalas ut eller betalas ut med ett för högt belopp döms för bidragsbrott. Härutöver utvidgas det straffbara området för grovt oaktsamma beteenden genom en särskild straffbestämmelse. Brottet benämns vårdslöst bidragsbrott, och i bestämmelsen föreskrivs böter eller fängelse i högst ett år i straffskalan. I lagen finns vidare en bestämmelse om straffrihet vid frivillig rättelse.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet anser att införandet av bidragsbrottslagen skulle drabba landets studenter och framtida studerande. När studenter i dag söker studiemedel från CSN ska de fylla i hur mycket de tror sig komma att tjäna under året, eftersom studenter får halverat studiebidrag och studielån om de tjänar mer än totalt ca 100 000 kr per år, det s.k. fribeloppet. Studenter jobbar ofta extra över sommaren, men hoppar också ibland in och jobbar när någon blir sjuk, vill vara ledig eller då det behövs lite extra hjälp. Det är alltså väldigt svårt för en student att förutse sin inkomst under året. I dag fungerar det på det viset att de studenter som tjänar mer än fribeloppet tillåter och uppgett en mindre inkomst får betala tillbaka det studielån och studiebidrag de fått felaktigt utbetalat.

Den borgerliga regeringens förslag innebär att den student som inte kunnat förutse sin inkomst under året inte bara behöver betala tillbaka felaktiga utbetalningar utan riskerar också att räknas som brottsling. Förslaget innebär nämligen att även om studenten efter årets slut ser att han eller hon tjänat mer än vad som uppgivits och gjort en frivillig rättelse, måste en rättelse för att räknas göras redan innan den ekonomiska förmånen betalas ut. Förutom att studenterna skulle kunna ses som kriminella skulle det kunna leda till att studenter inte vågar jobba vid sidan av, eller inte vågar ta fullt studielån och studiebidrag med konsekvensen att de får det svårt att gå ihop ekonomiskt.

Det anförda innebär att vi anser att socialförsäkringsutskottet bör tillstyrka motionerna 2006/07:Sf19 (v), 2006/07:Sf20 (s) och 2006/07:Sf21 (mp) och därmed avstyrka proposition 2006/07:80.